

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

2016 METŲ SAUSIO MĖNESIO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

PARENGTA LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir pilnus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLOS	3
ATPK 130² straipsnio taikymas	3
<i>Dėl būtinybės išsiaiškinti ankstesnės nuobaudos įvykdymo laiką.....</i>	<i>3</i>
ATPK 302⁹ straipsnio 3 dalies taikymas	3
<i>Dėl pasirengimo nagrinėti bylą dėl apeliacinio skundo administracinio teisės pažeidimo byloje</i>	<i>3</i>
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	4
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	4
BK 147 straipsnio taikymas.....	4
<i>Dėl pasinaudojimo nukentėjusiojo asmens pažeidžiamumu, apgaulės panaudojimo, laikymo nelaisvėje, verbavimo, gabenimo ir perdavimo kaip prekybos žmonėmis požymių</i>	<i>4</i>
BK 169 straipsnio taikymas.....	6
<i>Dėl žurnalisto profesijos ir jo atliekamų profesinių pareigų kaip BK 169 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos objekto</i>	<i>6</i>
BK 202 straipsnio 1 dalies taikymas	7
<i>Dėl atvejų, kurie nepripažįstami neteisėtu vertimusi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla</i>	<i>7</i>
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	8
BPK 109 straipsnio taikymas	8
<i>Dėl asmens, tiesiogiai nenukentėjusio nuo nusikalstamos veikos, teisės į neturtinės žalos atlyginimą.....</i>	<i>8</i>
III. CIVILINĖS BYLOS	9
Daiktinė teisė	9
<i>Dėl Hipotekos registro duomenų ištaisymo</i>	<i>9</i>
<i>Dėl išlaidų, susijusių su lifto išlaikymu ir remontu, paskirstymo daugiabučio gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkams</i>	<i>10</i>
Sutarčių teisė	11
<i>Dėl CK 6.217 straipsnio taikymo preliminariosios sutarties atveju.....</i>	<i>11</i>
Civilinio proceso teisė	11
<i>Dėl teismo posėdžio, kuriame svarstomas antstolio pareiškimas skirti baudą, formos.....</i>	<i>11</i>
<i>Dėl asmens, pateikusio informaciją dėl galimai pažeisto viešojo intereso ir nesutinkančio su aukštesniojo prokuroro nutarimu, kuriuo paliktas galioti prokuroro nutarimas atsakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės, teisės skusti šį nutarimą teismui</i>	<i>12</i>
<i>Dėl teisės apskusti teisėjo rezoliucija įformintą procesinį veiksma priimti ieškinį, kai šalys yra sudariusios susitarimą ginčą spręsti arbitraže.....</i>	<i>12</i>
<i>Dėl teismo teisės palikti ieškinį nenagrinėtą, jeigu bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme paaiškėja, kad ieškinyje neatitinka jo turiniui keliamų reikalavimų.....</i>	<i>13</i>
Draudimo teisė	13
<i>Dėl Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 3 punkto taikymo ir aiškinimo.....</i>	<i>13</i>
<i>Dėl nelegalaus darbo fakto nustatymo ir jo reikšmės sprendžiant atsakomybės transporto priemonės savininkui, pažeidusiam pareigą apdrausti transporto priemonę, ir transporto priemonės valdytojui, padariusiam žalos neapdrausta transporto priemone, klausimą</i>	<i>14</i>
<i>Dėl draudėjo teisės gauti draudimo išmokos dalį, viršijančią hipotekos kreditoriaus, kaip turto draudimo sutartyje nurodyto naudos gavėjo, reikalavimą</i>	<i>15</i>
Darbo teisė	16
<i>Dėl teismo sprendimo dėl grąžinimo į darbą įvykdymo.....</i>	<i>16</i>
Bankroto teisė.....	16
<i>Dėl antstolio teisės tęsti po fizinio asmens bankroto bylos iškelimo vykdymo veiksmus, pradėtus iki šios bylos iškelimo, ir tokių veiksmų atlikimo teisinių padarinių</i>	<i>16</i>
Intelektinės nuosavybės teisė.....	17
<i>Dėl interneto paslaugų teikėjo civilinės (deliktinės) atsakomybės ir interneto paslaugų teikėjo pareigos (įpareigojimo) atskleisti konkretaus IP adresą naudotoją.....</i>	<i>17</i>

I. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLOS

ATPK 130² straipsnio taikymas

Dėl būtinybės išsiaiškinti ankstesnės nuobaudos įvykdymo laiką

Apžvelgiamoje administracinio teisės pažeidimo byloje G. Š. buvo nubaustas pagal ATPK 130² straipsnį (Pakartotinis transporto priemonių vairavimas neblaivių arba apsvaigusių nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų vairotojų). Byloje nustatyta, kad: G. Š. teismo 2009 m. birželio 4 d. nutarimu nubaustas pagal ATPK 126 straipsnio 1 dalį 1000 Lt (289 Eur) bauda su teisės vairuoti transporto priemones atėmimu dvylikai mėnesių; 2009 m. rugpjūčio 17 d. teismas į antstolio kontorą išsiuntė vykdomąjį dokumentą baudai išieškoti; 2015 m. liepos 1 d. antstolis raštu paaiškino, kad vykdomasis raštas dėl nurodytos baudos išieškojimo iš G. Š. yra vykdomas antstolių kontoroje; paskirtos baudos G. Š. nėra sumokėjęs.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad taikant ATPK 130² straipsnį, būtina išsiaiškinti ne tik tai, kokios nuobaudos asmeniui buvo paskirtos, bet ir jų įvykdymo laiką. Tuo tarpu nagrinėjamoje administracinio teisės pažeidimo byloje apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs vien tik faktą, kad pirmiau paskirta bauda nesumokėta, konstatavo, kad G. Š. yra baustas pagal ATPK 126 straipsnio 1 dalį ir jo veikoje yra visi būtini ATPK 130² straipsnyje numatyto administracinio teisės pažeidimo sudėties požymiai. Kasacinis teismas taip pat atkreipė dėmesį į ATPK 36 straipsnio nuostatą, nustatančią, kad tuo atveju, jei asmuo, kuriam buvo paskirta administracinė nuobauda, per metus nuo tos dienos, kai pasibaigia nuobaudos vykdymas, nepadarė naujo administracinio teisės pažeidimo, laikoma kad jam nebuvo paskirta administracinė nuobauda. Tuo tarpu minėtame 2015 m. liepos 1 d. antstolio rašte nedetalizuota, kokie veiksmai ir kada buvo atlikti vykdant teismo 2009 m. birželio 4 d. nutarimą paskirti baudą G. Š., kodėl per dvejus metus nuo jo priėmimo momento nutarimas nebuvo įvykdytas.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad, tik išsiaiškinus ir įvertinus nurodytas aplinkybes, galima spręsti dėl G. Š. atsakomybės pagal ATPK 130² straipsnį, todėl apeliacinės instancijos teismo nutarimą panaikinto ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 12 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-28-677/2016

ATPK 302⁹ straipsnio 3 dalies taikymas

Dėl pasirengimo nagrinėti bylą dėl apeliacinio skundo administracinio teisės pažeidimo byloje

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje teisėjų kolegija nustatė, kad: apeliacinės instancijos teismas bylą pagal M. D. apeliacinį skundą gavo 2015 m. gegužės 11 d. ir paskyrė ją nagrinėti rašytinio proceso tvarka; 2015 m. birželio 22 d. teisėja nutarė bylą nagrinėti žodinio proceso tvarka ir teismo posėdį paskyrė po trijų dienų, t. y. 2015 m. birželio 25 d., į kurių tarpą patenka ir švenčių – Joninių diena; taip organizavus teismo posėdį, ATPK 291 straipsnyje nurodytiems asmenims pranešimai nebuvo išsiųsti, jie buvo informuoti telefonu; apie tokios informacijos telefonu pateikimo aplinkybes byloje esantys duomenys nėra aiškūs.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal ATPK 302⁹ straipsnio 3 dalį, tuo atveju, jeigu teisėjas ar teisėjų kolegija nusprendžia bylą dėl apeliacinio skundo administracinio teisės pažeidimo byloje nagrinėti žodinio proceso tvarka, ATPK 291 straipsnyje nurodytiems asmenims išsiunčiami pranešimai. Dėl to, kasacinis teismas konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismas, administracinėn atsakomybėn patrauktą M. D. ir jo atstovą apie bylos nagrinėjimo žodinio proceso tvarka laiką ir vietą informavęs telefonu, šį procesinį veiksmap atliko pažeisdamas įstatymo

numatytą tvarką. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad bylose dėl administracinių teisės pažeidimų padarymo turi būti laikomasi Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos reikalavimų, t. y. turi būti taikomi pagrindiniai baudžiamajame procese galiojantys principai (viešumo, teisingo (sąžiningo) bylos nagrinėjimo, nekaltumo prezumpcijos ir kt.), administracinė atsakomybėn traukiamam asmeniui turi būti garantuojamos iš esmės tokios pačios teisės, kuriomis baudžiamojo proceso metu gali naudotis ir įtariamasis bei kaltinamasis. Kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismui 2015 m. birželio 26 d. išnagrinėjus administracinio teisės pažeidimo bylą prieš tai tinkamai nepranešus administracine tvarka nubautam asmeniui M. D. ir jo atstovui apie apeliacinės instancijos teismo posėdžio laiką ir vietą, nesudarius galimybės šiems asmenims pareikšti nuomonės dėl paduoto apeliacinio skundo, nebuvo užtikrintas teisingas teismo procesas ir efektyvi patraukto administracinė atsakomybėn asmens teisių gynyba, taip pat nebuvo sudarytos tinkamos sąlygos rungtyniškame teismo procese ginčyti įrodymus ir kitas aplinkybes, kuriomis remiantis buvo padarytos išvados dėl M. D. kaltumo padarius administracinę teisės pažeidimą, numatytą ATPK 214¹⁴ straipsnio 1 dalyje.

Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad byla apeliacine tvarka buvo išnagrinėta iš esmės pažeidžiant Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio procesines garantijas, taip pat ATPK 257¹, 302⁹ straipsnio 3 dalies nuostatas, ir panaikino apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria buvo atmestas M. D. apeliacinis skundas bei paliktas nepakeistas pirmosios instancijos teismo nutarimas dėl šio asmens nubaudimo pagal ATPK 214¹⁴ straipsnio 1 dalį, ir šią bylos dalį perdavė iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 14 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-19-489/2016

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 147 straipsnio taikymas

Dėl pasinaudojimo nukentėjusiojo asmens pažeidžiamumu, apgaulės panaudojimo, laikymo nelaisvėje, verbavimo, gabenimo ir perdavimo kaip prekybos žmonėmis požymių

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje nuteistosios kasaciniuose skunduose nesutiko su jų nuteisimu pagal BK 147 straipsnio 2 dalį, t. y. su tuo, kad jos kartu su kitu nuteistuoju iš anksto susitarę daryti labai sunkų nusikaltimą – verbuoti, gabenti, perleisti, įgyti ir laikyti nelaisvėje nukentėjusiąsias darbu prostitutėmis Danijos Karalystėje ir pelnytis iš jų prostitucijos, pasinaudojant jų pažeidžiamumu bei panaudojant apgaulę – verbavo jas, įgijo, gabeno, perleido ir laikė nelaisvėje.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į labai svarbų aspektą prekybos žmonėmis baudžiamosiose bylose – fakto apie atitinkamą poveikį aukai, suvaržant jos laisvę, nustatymą. Teisėjų kolegijos nuomone, šioje baudžiamojoje byloje žemesnių instancijų teismai nusikalstamos veikos padarymo būdą – pasinaudojimą nukentėjusiojo asmens pažeidžiamumu – pagrįstai konstatavo nustatę pasinaudojimą sunkia nukentėjusiųjų materialine padėtimi. Teisėjų kolegija nurodė, kad pasinaudojimas pažeidžiamumu – tai piktavališkas pasiūlymas žmogui, kuris dėl sunkios padėties priverstas jį priimti. Tai situacija, kai nukentėjusysis neturi realaus ar jam priimtino pasirinkimo kaip tik pasiduoti tam piktnaudžiavimui. Pagal šį požymį prekyba žmonėmis galima pripažinti žmogaus įtraukimo išnaudojimui faktą kaip būdą ištrukti iš skurdo. Nagrinėjamu atveju nuteistosios tikslingai pasinaudojo nukentėjusiųjų pažeidžiamumu savo nusikalstamiems tikslams realizuoti.

Kasatorės taip pat teigė, kad jos, pažadėdamos nukentėjusiosioms gerai apmokamą konsumatorių darbą Danijos Karalystėje, nenaudojo apgaulės. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad apgaulė – tai tyčinis žmogaus suklaidinimas, siekiant, kad šis dėl suklydimo savo noru elgtųsi pagal kaltininko

pageidavimą. Apgaulė, kaip prekybos žmonėmis požymis, gali pasireikšti netikrų žinių pranešimu ar tiesos nutylėjimu. Prekybos žmonėmis auka gali būti suklaidinama dėl visko, kas su ja daroma (pavyzdžiui, teigiama, kad ji vežama darbui viešbutyje, kavinėje, bare, fabrike, aukle, modeliu ir pan., o iš tikrųjų yra gabenama seksualiniam išnaudojimui), arba tik dėl tam tikrų aplinkybių (pavyzdžiui, ji žino, kad gabenama prostitutės darbui, tačiau jai pameluojama dėl darbo sąlygų – klientų skaičiaus, jų pasirinkimo galimybės, atlyginimo dydžio, poilsio trukmės, galimybės bet kada „mesti“ prostitucijos amatą ir pan.). Apgaulė dėl būsimo darbo ir jo sąlygų paprastai yra požymis, bylojantis apie prekybą žmonėmis, kai aukos išnaudojimas yra pridengtas savotišku aukos ir kaltininko susitarimu. Taigi apgaulė, kaip poveikio aukai priemonė, yra būdinga „savanoriškos vergijos“ byloms. Šioje byloje nustatyta, kad vienoms nukentėjusiosioms nebuvo atskleista, jog jos turės dirbti prostitutėmis (o ne konsumatorėmis, kaip joms buvo pažadėta), kitoms nukentėjusiosioms buvo leista pasirinkti tarp darbo konsumatorėmis Italijoje ar lytinių paslaugų teikimo Danijos Karalystėje, ir nors merginos pačios pasirinko teikti lytines paslaugas Danijos Karalystėje, tai nepašalina nuteistųjų kaltės panaudojus apgaulę, nes kasatorės nurodė tikrovės neatitinkančias darbo sąlygas bei atlyginimą.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį dar ir į tai, kad kaip ir Europos Sąjungos teisėje, taip ir Lietuvos baudžiamuosiuose įstatymuose, yra įtvirtinta labai svarbi taisyklė, jog nukentėjusiojo asmens sutikimas neturi juridinės reikšmės patraukti baudžiamojon atsakomybėn asmenis už prekybą žmonėmis. Sutikimas būti išnaudojamam, duotas panaudojant apgaulę, piktnaudžiaujant asmens pažeidžiamumu ar priklausomumu, jau nekalbant apie prievartą ir grasinimus, negali būti laikomas savanorišku.

Pasisakydama dėl kasatorių argumento, kad jos nekontroliavo nukentėjusiųjų, teisėjų kolegija išaiškino, jog prekybos žmonėmis nusikaltimo kontekste asmens laikymas nelaisvėje – tai išnaudojimo tikslais atliekamas žmogaus laisvės apribojimas, kuris gali pasireikšti tiek apribojant žmogaus judėjimą erdvėje (pavyzdžiui, uždarant žmogų kokioje nors patalpoje), tiek atimant galimybę jam daryti kūno judesius (pavyzdžiui, surišant žmogų) arba pasirinkti savo buvimo vietą (pavyzdžiui, žmogus yra laikomas viešnamyje, kurio viduje jis gali laisvai judėti, tačiau negali palikti jo teritorijos, o tuo, kad asmuo nepabėgtų, rūpinasi viešnamio apsauga, arba nors išnaudojamas žmogus gali išeiti už viešnamio teritorijos, tačiau visur yra lydimas, kontroliuojamas). Kasacinis teismas pabrėžė, kad prekybos žmonėmis atvejais aukos laisvės apribojimas galimas tiek jos pačios sutikimu, tiek prieš jos valią. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad pagal nusistovėjusią baudžiamosios teisės doktriną asmens laisvės varžymas apima ir poveikį asmens valios laisvei. Dėl to BK 147 straipsnio dispozicijoje yra specialiai įtvirtinta nuostata dėl asmens, kuris faktiškai kontroliuoja nukentėjusįjį asmenį. Tokios kontrolės faktas yra pakankamas konstatuoti, kad buvo pažeista asmens laisvė. Jeigu tokie asmens laisvės suvaržymai susiję su paties sandorio ar asmens išnaudojimo saugumu, tai to visiškai pakanka teisinei išvadai, jog buvo pažeista asmens laisvė. Kasacinis teismas pažymėjo, kad asmens laisvės suvaržymas (pažeidimas) gali būti susijęs ne tik su visiškai, bet ir daline galimybe judėti ar galimybe pasirinkti savo elgesio variantą. Šioje baudžiamosioje byloje nustatyta, kad nukentėjusiosioms buvo pasakyta, jog jos turės vykdyti visus joms duodamus nurodymus (priešingu atveju jos bus perduotos albanams); nukentėjusiosioms nuolat buvo primenama, kad jos bus tikrinamos, ar dirba; jos bus nuolat stebimos ir kad nebandytų bėgti; iš gyvenamosios vietos jos gali išeiti tik po vieną, nes bent viena iš jų turi nuolat aptarnauti klientus. Be to, visos nukentėjusios merginos gyveno joms nepažįstamoje aplinkoje. Taigi teisėjų kolegija sprendė, kad nors nukentėjusiosioms buvo suteikta sąlyginė veiksmų laisvė, tačiau anksčiau aptartos aplinkybės nepaneigia, jog ši nukentėjusiųjų laisvė buvo iš dalies suvaržyta.

Be to, kasacinis teismas nutartyje nurodė, kad verbavimas suprantamas kaip kito žmogaus skatinimas (įtikinėjimas, pažadai, siūlymai) išnaudojimo tikslais atlikti veiksmus (duoti sutikimą, vykti į užsienį ir pan.), kurie leistų vėliau tą žmogų išnaudoti laisvę varžančios kontrolės sąlygomis. Tai iš esmės aktyvūs kaltininko veiksmai, kuriais siekiama palenkti nukentėjusiojo valią ir jį perimti savo ar kito asmens kontrolėn. Verbavimas prostitucijai dažnai pasireiškia kaltininko pasiūlymais ir pažadais dėl materialinio atlyginimo, gero, viskuo aprūpinto gyvenimo, nulėmusiais nukentėjusiųjų

valios palenkimą bei sprendimą užsiimti prostitucija. Verbavimu kaltininkai siekia sutelkti potencialias aukas bet kuriai iš galimų išnaudojimo formų: prostitucijai, priverstiniam darbui ar siekiant įgyti aukos organą, audinį ar ląstelių. Asmens verbavimas gali vykti tiek slepiant, tiek neslepiančio fakto, jog jis bus išnaudojamas.

Teisėjų kolegija sprendė, kad šioje baudžiamojoje byloje žemesnių instancijų teismai pagrįstai konstatavo, jog kasatorės įkalbėjo nukentėjusiąsias vykti į Danijos Karalystę pasinaudodamos jų pažeidžiamumu, pasireiškusi sunkia materialine padėtimi bei panaudodamos apgaulę – pažadant gerai apmokamą konsumentų darbą. Todėl kasacinis teismas padarė išvadą, kad nuteistosios savo aktyviais ir tyčiniiais veiksmais siekė, jog nukentėjusiosios pradėtų teikti lytines paslaugas, o tai kvalifikuotina kaip asmenų verbavimas. Kartu teisėjų kolegija išaiškino, kad baudžiamosios teisės doktrina gabenimą kaip prekybos žmonėmis veiką apibrėžia kaip išnaudojimo tikslais atliekamą asmens transportavimą iš vienos vietos į kitą (pavyzdžiui, vežimas automobiliu, lydėjimas traukiniu ar lėktuvu). Be to, gabenimu prekybos žmonėmis kontekste taip pat laikytinas asmens transportavimas ne tik į būsimą išnaudojimo vietą, bet ir į kitą vietą (pavyzdžiui, parodyti potencialiems pirkėjams, apgyvendinti prieš išgabenant į užsienį ir pan.). Atsižvelgdama į tai, kad prekyba žmonėmis – tai nusikaltimas, kuris gali vykti tiek vietos, tiek tarptautinėje nelegalioje rinkoje, teisėjų kolegija sprendė, jog prekybos žmonėmis auka gali būti gabenama tiek vienos valstybės ribose, tiek iš vienos valstybės į kitą. Kasacinis teismas taip pat pasisakė, kad asmens pardavimas ar kitoks perleidimas – tai nusikalstamas sandoris, kuris sudarytas išnaudojimo tikslais ir kurio metu kaltininkas perleidžia nukentėjusį asmenį iš savo kontrolės kito asmens kontrolei. Esant šiai prekybos žmonėmis išraiškos formai, galima sakyti, kad nukentėjusysis tik pakeičia savo „savininką“. Taigi asmens pardavimo ar kitokio perleidimo sandorio metu yra disponuojama jau nelaisvu žmogumi. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad paprastai prekybos žmonėmis nusikaltimas yra inkriminuojamas tiems, kurie įgijo ar perleido asmenis prostitucijai į užsienį. Tačiau, atsižvelgiant tiek į Palermo protokolo, tiek į ES Tarybos Paminio sprendimo 2002/629/TVR nuostatas, prekyba žmonėmis nėra apribota aukų eksportu, t. y. išvežimu į užsienį. Nusikalstami sandoriai dėl žmonių išnaudojimo gali būti (ir yra) sudaromi ir vienos valstybės ribose. Šioje baudžiamojoje byloje buvo nustatyta, kad nukentėjusioms merginoms bilietus į Danijos Karalystę pirkto vienos iš kasatorių vyras, o Danijos Karalystės oro uoste jas pasitiko kiti nuteistieji, kurie vežant merginas į viešnamį joms grasino, kad, nevykdant jų nurodymų, nukentėjusiąsias perduos albanams. Teisėjų kolegija sprendė, kad šios aplinkybės rodo, jog nukentėjusiosios keliavo ne savo iniciatyva, jų kelionė buvo kontroliuojama, dėl savo pažeidžiamumo jos neturėjo galimybės elgtis kitaip, nes buvo įbaugintos. Dėl to kasacinis teismas konstatavo, kad tokie veiksmai žemesnių instancijų teismų pagrįstai buvo įvertinti kaip asmenų gabenimas ir perleidimas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-43-942/2016

BK 169 straipsnio taikymas

Dėl žurnalisto profesijos ir jo atliekamų profesinių pareigų kaip BK 169 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos objekto

Šioje baudžiamojoje byloje prokurorė skundė apeliacinės instancijos teismo sprendimą išteisinti G. R. pagal BK 169 straipsnį už nukentėjusiojo G. Š., kaip žurnalisto, publikavusio UAB „Lietuvos rytas“ dienraštyje neigiamus straipsnius apie G. R. ir jo vadovaujamą įstaigą, diskriminavimą dėl jo įsitikinimų bei pažiūrų.

Teisėjų kolegija sprendė, kad šios bylos kontekste G. Š. publikuoti straipsniai vertintini kaip žiniasklaidos nuomonės pateikimas, vykdamas žurnalisto profesinę pareigą, t. y. faktų konstatavimas ar jų skleidimas negali būti laikomas įsitikinimų ir pažiūrų skleidimu.

Nagrinėjamos baudžiamosios bylos atveju G. R. buvo inkriminuota diskriminacijos dėl pažiūrų ir įsitikinimų nusikalstama veika. Teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad

BK 169 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos požymis „pažiūros ir įsitikinimai“ įstatymine baudžiamąja teisine prasme apima ribotą skaičių veiksmų ir turėtų būti suprantamas siauriau nei plačiaja, visuomenėje suvokiama prasme. Visuomenine, kasdiene prasme „pažiūros ir įsitikinimai“ gali būti suprantami kaip bet kokia nuomonė apie bet koki gyvenimo reiškini, tačiau teisine prasme požymis „pažiūros ir įsitikinimai“, aprašyti BK 169 straipsnio dispozicijoje, turi gerokai siauresnę prasmę ir yra skirti bei leidžia priskirti konkretų asmenį tam tikrai grupei, kuriuos vienija ir iš kitų grupių išskiria tokių pat pažiūrų ir įsitikinimų turėjimas. Individo pažiūros ir įsitikinimai yra privataus žmogaus gyvenimo dalis, tokia pat kaip ir individo gyvenimo būdas, šeimyninė padėtis, gyvenamoji aplinka, santykiai su kitais žmonėmis, įpročiai ir kt. (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas). Dėl to teisėjų kolegija sprendė, kad asmens įsitikinimai gali būti politiniai, religiniai, ekonominiai, estetiniai, kultūriniai, tačiau jie visada yra asmens privatus reikalas, kurio turinio valstybė nereguliuoja ir nekontroliuoja. Įsitikinimai ir pažiūros apibūdina asmenį kaip individą, yra jo asmenybės dalis.

Kartu kasacinis teismas išaiškino, kad veika šiuo atveju pasireiškia įvairiais aktyviais veiksmais, kuriais siekiama diskriminuoti grupę asmenų ar asmenį, t. y.: 1) siekiama sutrukdyti dalyvauti lygiomis teisėmis su kitais tam tikroje veikloje arba 2) siekiama suvaržyti teises ir laisves. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad teisės ir laisvės, kuriomis siekiama suvaržyti tam tikrų asmenų ar jų grupių lyties, seksualinės orientacijos, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu, turėtų būti garantuojamos įstatymu, o kai kuriais atžvilgiais tik tokios, kuriomis disponuoja tik tam tikra grupė asmenų. Diskriminuojantys veiksmai neleistini ne tik politinėje, ekonominėje, socialinėje, kultūrinėje, darbo ar kitoje veikloje, bet ir viešojoje erdvėje.

Teisėjų kolegija nustatė, kad nagrinėjamoje baudžiamojoje byloje nei kaltinamajame akte, nei pirmosios instancijos teismo nuosprendyje nebuvo įvardyta, kokiai būtent pažeidžiamai visuomenės grupei gali būti priskiriamas G. Š., taip pat nėra galimybės įvardyti ar identifikuoti, kokiai būtent visuomenės grupė netiesiogiai galėjo nukentėti nuo diskriminacijos, kurią patyrė G. Š. šioje byloje. Kartu kasacinis teismas, nurodęs, kad apeliacinės instancijos teismas, išteisindamas G. R. pagal BK 169 straipsnį, padarė išvadą, kad G. Š. nėra šio nusikaltimo objektas, atkreipė dėmesį į tai, kad žmogaus poelgis pripažįstamas pavojingas pirmiausiai dėl to, kad kelia pavojų (kėsinasi) kažkokiai reikšmingai vertybei ar vertybėms (šiuo atveju kėsinamasi į žmonių grupių ar joms priklausančių individų teises ir laisves bei lygiateisiškumą).

Atsižvelgdamas į tai, kad šioje baudžiamojoje byloje G. Š. profesija ir jo atliekamos profesinės pareigos nepateko į BK 169 straipsnyje baudžiamojo įstatymo saugomų vertybių apsaugą, teisėjų kolegija konstatavo, kad apeliacinės instancijos teismo motyvai dėl G. R. išteisinimo nebuvo tikslūs, tačiau iš principo yra teisingi.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 14 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-58-942/2016

BK 202 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl atvejų, kurie nepripažįstami neteisėtu vertimusi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla

Teisėjų kolegija nagrinėjamos bylos kontekste pažymėjo, kad vertimosi ūkine, komercine, finansine ar profesine veikla kitoks neteisėtas būdas neapima atveju, kai, vykdant iš esmės legalią veiklą, padaromi atskiri šių veiklų reglamentuojančių teisės aktų pažeidimai ar įsteigus juridinį asmenį legalios veiklos vykdymui šis juridinis asmuo naudojamas būtent neteisėtai veiklai nuslėpti. Nenustačius iš esmės nelegalaus ekonominės veiklos pobūdžio arba kitų požymių, būtinų baudžiamajai atsakomybei pagal BK 202 straipsnio 1 dalį taikyti, įvairūs šios veiklos vykdymo tvarkos pažeidimai taip pat ir susiję su siekiu išvengti mokesčių gali būti vertinami kaip administracinis teisės pažeidimas ar kaip kitos nusikalstamos veikos (pavyzdžiui, nusikalstamos veikos finansų sistemai). Taip pat tie atvejai, kai oficialiai įsteigus juridinį asmenį po jo priedanga

vykdoma neteisėta veikla taip pat ir siekiant gauti neteisėtą atlygį, gali būti kvalifikuojami pagal BK 203 straipsnio 2 dalį.

Teisėjų kolegija nustatė, kad nagrinėjamoje byloje oficialiai įregistruotų bendrovių „D.“ ir „S.“ vardu užsienio valstybių, nepriklausančių Europos Sąjungos bendrijai, piliečiams, užsiimantiems naudotų automobilių prekyba už atlygį buvo išduodami įgaliojimai, suteikiantys teisę šiems asmenims, atliekant veiksmus, susijusius su automobilių prekyba, veikti šių bendrovių vardu. Pagrindinis tokios kaltinamojo veiklos tikslas buvo padedant užsienio valstybių, nepriklausančių Europos Sąjungos bendrijai, piliečiams, užsiimantiems naudotų automobilių prekyba, išvengti automobilių gabenimui privalomų muitinės tranzito procedūrų, gauti turtinės naudos sau. Iš bylos medžiagos matyti, kad šios turtinės naudos buvo siekiama gauti neteisėtai – nefiksuojant ūkinių operacijų, nepajamuojuant už suteiktus įgaliojimus gautų pinigų, neišrašant įvykusių operacijų apskaitos dokumentų ir taip faktiškai nuslepiančią iš tokios veiklos gaunamas pajamas. Vertindamas nurodytus kaltinamojo veiksmus, kasacinis teismas pažymėjo ir tai, kad byloje nebuvo nustatyta, jog teikiant minėtas prekybos automobiliais tarpininkavimo paslaugas turėjo būti gauta licencija, verslo liudijimas ar kitokio pobūdžio leidimas. Teisėjų kolegija sprendė, kad byloje nustatyti faktai iš esmės reiškia, jog nurodytos bendrovės, būdamos legaliais ūkio subjektais ir turėdamos pagrindą verstis prekyba automobiliais, faktiškai buvo panaudotos kaltinamojo neteisėtai veiklai (t. y. neteisėto atlygio gavimui už padėjimą užsienio valstybių, nepriklausančių Europos Sąjungos bendrijai, piliečiams, užsiimantiems naudotų automobilių prekyba, išvengti automobiliams gabenti privalomų muitinės tranzito procedūrų) nuslėpti, o ne vertimuisi neteisėta komercine, ūkine, finansine veikla BK 202 straipsnio 1 dalies prasme.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad žemesnės instancijos teismai, pripažindami kaltinamąjį kaltu dėl BK 202 straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos, netinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą, ir šią baudžiamosios bylos dalį nutraukė nepadarius veikos, turinčios BK 202 straipsnio 1 dalyje nurodyto nusikaltimo požymių.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-83-895/2016

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 109 straipsnio taikymas

Dėl asmens, tiesiogiai nenukentėjusio nuo nusikalstamos veikos, teisės į neturtinės žalos atlyginimą.

Apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje, kurioje buvo sužalotas dviejų mėnesių A. R. N., jo motina, eismo įvykyje nepatyrusi sužalojimų, buvo pripažinta nukentėjusiąja ir jai buvo leista dalyvauti procese kaip A. R. N. atstovei pagal įstatymą. Tuo tarpu A. R. N. tėvas byloje nebuvo pripažintas nei nukentėjusiuoju, nei jo atstovu pagal įstatymą.

Byloje civilinius ieškinius dėl turtinės ir neturtinės žalos atlyginimo dėl A. R. N. sužalojimo pateikė nukentėjusioji ir atstovė pagal įstatymą – A. R. N. motina, taip pat A. R. N. tėvas ir motinos, kaip atstovės pagal įstatymą, atstovaujamas pats nukentėjusysis A. R. N., nurodydami, kad, eismo įvykio metu sunkiai sutrikdžius A. R. N. sveikatą, pasikeitė įprastinė gyvensena, dėl to visi ieškovai patyrė neturtinę žalą, kuri yra ypač didelė. Apeliacinės instancijos teismas teisę į neturtinės žalos atlyginimą pripažino tik nukentėjusiajam – A. R. N., atstovaujama motinos.

Kasacinis teismas, šioje byloje spręsdamas dėl tėvų teisės į neturtinės žalos atlyginimą, pažymėjo, kad teisę į neturtinės žalos atlyginimą paprastai turi asmuo, tiesiogiai nukentėjęs nuo neteisėto veiksmo. Kartu teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad dėl nusikaltimo nepaprastai didelius išgyvenimus gali patirti ir asmenys, prieš kuriuos tiesiogiai nebuvo padarytas nusikaltimas. Taigi jiems gali būti padaroma neturtinė žala ir tokiais atvejais jie gali būti pripažįstami nukentėjusiais. Teisėjų kolegija nurodė, kad pagal BPK 28 straipsnio 1 dalį nukentėjusiuoju

pripažįstamas fizinis asmuo, kuriam nusikalstama veika padaryta fizinės, turtinės ar moralinės žalos. Moralinė žala yra neturtinės žalos atmaina. Asmeniui, tiesiogiai nenukentėjusiam nuo nusikalstamos veikos, turtinė žala nepadaroma, tačiau jam gali būti padaroma neturtinė žala. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad teismų praktikoje suformuota nuostata, jog nukentėjusiais baudžiamosiose bylose pripažįstami žuvusio dėl nusikalstamos veikos asmens artimieji giminaičiai ir jie turi teisę į neturtinės žalos atlyginimą. Įstatymas nedraudžia nukentėjusiais pripažinti asmenis, kurių artimam asmeniui dėl nusikaltimo sutrikdoma sveikata. Taigi nors neturtinė žala yra asmeninio pobūdžio, kiti asmenys, kurie nėra tiesiogiai nukentėję nuo nusikaltimo ir nepatyrė turtinės žalos, bet susiję su asmeniu, patyrusiu tokią žalą, tam tikrais atvejais turi teisę į neturtinės žalos atlyginimą, jei įrodoma, kad jie tokia žalą patyrė, todėl teisėjų kolegija konstatavo, kad asmens pripažinimas vaiko atstovu pagal įstatymą byloje nereiškia, kad jis nepatyrė neturtinės žalos ir negali pretenduoti į jos atlyginimą.

Nagrinėjamos bylos kontekste kasacinis teismas atkreipė dėmesį ir į tai, kad eismo įvykio metu buvo sužalotas dviejų mėnesių kūdikis. Šiuo atveju neturtinė žala padaryta ne tik kūdikiui, bet ir jo motinai. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad, nors kūdikio motina nenukentėjo per eismo įvykį, jai nebuvo padaryta turtinės žalos, tačiau ji slaugė ir prižiūrėjo savo kūdikį, išgyveno dėl jo patirto skausmo, galimybės išgyventi, o išgyvenus – dėl tolesnio gyvenimo kokybės. Dėl to teisėjų kolegija konstatavo, kad motina dėl įvykusio eismo įvykio bei jo metu sūnui padarytų sunkių sužalojimų patyrė didelį dvasinį sukrėtimą, nerimą ir išgyvenimus dėl jos sveikatos jam esant komos būsenos, vėliau dėl sužalojimų pasekmių.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija konstatavo, kad eismo įvykio metu sunkiai sužaloto kūdikio motina pagrįstai buvo pripažinta nukentėjusiąja kartu leidžiant jai procese dalyvauti ir kaip jo atstovei pagal įstatymą. Taip pat teisėjų kolegija pažymėjo, kad eismo įvykio metu nukentėjusio kūdikio motinos procesinis statusas leido jai teikti prašymus dėl neturtinės žalos atlyginimo ir jos kūdikiui, ir jai pačiai. Be to, kasacinis teismas teisę į neturtinės žalos atlyginimą pripažino ir kūdikio tėvui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-61-696/2016

III. CIVILINĖS BYLOS

Daiktinė teisė

Dėl Hipotekos registro duomenų ištaisymo

Apžvelgiamoje byloje buvo spręsta dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių į Hipotekos registro duomenų bazę įrašytų klaidingų duomenų ištaisymą, aiškinimo ir taikymo. Pareiškėjas nurodė, kad Centrinė hipotekos įstaiga neturėjo teisės, taisydama į Hipotekos registro duomenų bazę klaidingai įrašytus duomenis, kad jo įsigytam iš varžytynių turtui įsigijimo metu nebuvo įregistruota hipoteka, įregistruoti faktą – sutartinę hipoteką. Dėl to pareiškėjas prašė teismo įpareigoti Centrinę hipotekos įstaigą panaikinti šiuos duomenis. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai pareiškimą atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad teisės aktai nenustato, per kiek laiko nuo įrašymo į Hipotekos registrą duomenys gali būti taisomi. Klaidų taisymas galimas bet kuriuo metu, kol įregistruota hipoteka, priešingu atveju nebūtų užtikrintas Hipotekos registro duomenų teisingumo ir išsamumo reikalavimas. Vis dėlto tiek duomenų teikėjai, tiek registro tvarkytojas bei kiti subjektai, turintys teisę inicijuoti klaidų taisymą, elgdamiesi apdairiai ir rūpestingai, turi būti suinteresuoti ir dėti pastangas, kad registro duomenų klaidos ir netikslumai būtų ištaisyti kuo anksčiau.

Kasacinis teismas išaiškino, kad tokiais atvejais, kai iki klaidos taisymo procedūros yra įvykę juridiniai faktai, dėl kurių Hipotekos registro duomenų klaidos taisymas lemia trečiųjų asmenų įgytos nuosavybės teisės suvaržymus, kreditoriaus teisės negali būti ginamos, taikant klaidų

taisymo procedūrą. Dėl to ir tokiu atveju, kai Hipotekos registre dėl klaidos nesant duomenų apie nekilnojamojo daikto hipoteką pasikeitė šio daikto savininkas, registro tvarkytojas turėjo atsisakyti taisyti klaidą, nes jos taisymas (duomenų apie hipoteką įrašymas į registrą) sukelia naujojo savininko teisių ir pareigų pasikeitimą. Hipotekos registro tvarkytojas negali patvirtinti teisių (įrašyti duomenų apie hipoteką į Hipotekos registrą) taikydamas klaidos taisymo institutą, todėl hipotekos turėtojo ir savininko teisių bei jų apimties klausimas spręstinas ginčo teisenos tvarka. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų nutartis ir tenkino pareiškimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-54-248/2016

Dėl išlaidų, susijusių su lifto išlaikymu ir remontu, paskirstymo daugiabučio gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkams

Apžvelgiamoje byloje ginčas kilo dėl to, ar daugiabučio gyvenamojo namo butų ir kitų patalpų savininkai, gyvenantys tose laiptinėse, kuriose neįrengti liftai, turi proporcingai apmokėti kitose laiptinėse esančių liftų remonto išlaidas. Pirmosios instancijos teismas sprendė, kad liftas yra bendrojo naudojimo objektas, todėl jo išlaikymo ir išsaugojimo išlaidas turi dalytis visi bendraturčiai, o apeliacinės instancijos teismas sprendė priešingai, kad lifto išlaikymo ir išsaugojimo išlaidos tenka tik tai daliai daugiabučio gyventojų, kurių laiptinėse įrengti liftai.

Kasacinis teismas nurodė, kad liftas, nepriklausomai nuo to, ar juo naudojasi visi daugiabučio gyvenamojo namo gyventojai, yra statinio inžinerinės sistemos dalis (Statybos įstatymo 2 straipsnio 61 dalis). Bendrosios pastato inžinerinės sistemos, kurios yra viso pastato (visų pastato patalpų) inžinerinės sistemos, užtikrinančios šių patalpų funkcionavimą ir tenkinančios jų naudotojų poreikius (Statybos įstatymo 2 straipsnio 62 dalis), yra pastato bendrojo naudojimo objektai (Daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijų įstatymo 2 straipsnio 15 dalis), priklausantys daugiabučių gyvenamųjų namų ar kitos apskrities pastatų savininkams bendrosios dalinės nuosavybės teise (Daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijų įstatymo 2 straipsnio 4 dalis). Kasacinis teismas konstatavo, kad kasdienis lifto naudojimas, lygiai taip pat kaip ir kurios nors gyvenamojo namo laiptinės laiptų naudojimas, yra skirtas konkrečių bendraturčių, besinaudojančių šiais objektais, poreikiams tenkinti, todėl ir šių objektų naudojimo išlaidos, t. y. lifto elektros energijos sąnaudos ar laiptų valymo išlaidos, turi būti dengiamos tik šiais objektais besinaudojančių bendraturčių. Tačiau, jei išlaidos yra susijusios su šių objektų išsaugojimu, pagerinimu ar atnaujinimu, tai jos paskirstytinos proporcingai visiems bendraturčiams, nepriklausomai nuo to, ar jie tiesiogiai naudojami šiais objektais, jeigu nėra sudarytas atskirai naudojamų bendrojo naudojimo objektų aprašas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad tam, kad bendrojo naudojimo objektas būtų įtrauktas į nurodytą aprašą, turi būti nustatyta, kad jis yra atskiras, nesusietas su kitais to paties statinio bendrojo naudojimo objektais ir kad juo gali naudotis tik konkrečios statinio dalies butų ir kitų patalpų savininkai. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad bendrojo naudojimo objektų aprašas leidžia butų ir kitų patalpų savininkams realizuoti teisę susitarti dėl bendrojo naudojimo objektų valdymo ir naudojimo, tačiau ši teisė turi būti realizuota iki kylant teisiniams padariniams, pavyzdžiui, iki atsirandant konkrečioms bendrojo naudojimo objekto remonto išlaidoms. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-79-378/2016

Sutarčių teisė

Dėl CK 6.217 straipsnio taikymo preliminariosios sutarties atveju

Apžvelgiamoje byloje ieškovė savo reikalavimą dėl preliminariųjų sutarčių nutraukimo grindė CK 6.217 straipsniu, t. y. dėl esminio sutarties pažeidimo – pagrindinių sutarčių nesudarymo be svarbios priežasties. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino.

Kasacinis teismas konstatavo, kad preliminariajai sutarčiai netaikytinos bendrosios sutarčių nutraukimą dėl esminio sutarties pažeidimo reglamentuojančios teisės normos, įtvirtintos CK 6.217 straipsnyje, nes jos nereglamentuoja ikisutartinių teisinių santykių. CK 6.217 straipsnis taikytinas tais atvejais, kai jau yra sudaryta pagrindinė sutartis. Byloje nustačius, kad preliminarioji sutartis pažeista, taikytina CK 6.165 straipsnio 4 dalis, reglamentuojanti preliminariosios sutarties pažeidimo teisinius santykius, taip pat CK 6.165 straipsnio 5 dalis, reglamentuojanti preliminariosios sutarties pasibaigimą. Kasacinis teismas, darydamas išvadą, kad būtent atsakovė nesudaro pagrindinių žemės sklypų pirkimo–pardavimo sutarčių, nes realiai neturėdama nuosavybės teisės į dalį preliminariosiose sutartyse nurodytų žemės sklypų (jie nuosavybės teise priklauso tretiesiems asmenims), negali jų perleisti ieškovei, sprendė, jog byloje yra pagrindas konstatuoti prievolės sudaryti pagrindines sutartis dėl žemės sklypų pirkimo–pardavimo pasibaigimą (CK 6.165 straipsnio 5 dalis). Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas pakeitė bylą nagrinėjusių teismų procesinių sprendimų dalis, kuriomis tenkinti ieškovės reikalavimai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-73-687/2016

Civilinio proceso teisė

Dėl teismo posėdžio, kuriame svarstomas antstolio pareiškimas skirti baudą, formos

Kasaciniame skunde keltas proceso teisės klausimas, ar antstolio pareiškimą dėl teismo sprendimo neįvykdymo, pateiktą CPK 585 straipsnio pagrindu, teismas turi nagrinėti rašytinio, ar žodinio proceso tvarka. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai antstolio pareiškimą skirti darbdaviui baudą už teismo sprendimo grąžinti darbuotoją į darbą nevykdymą nagrinėjo rašytinio proceso tvarka.

Kasacinis teismas išaiškino, kad antstolio pareiškimą dėl teismo sprendimo neįvykdymo, pateiktą CPK 585 straipsnio pagrindu, nagrinėjantis teismas turi CPK 593 straipsnyje įtvirtintą diskreciją spręsti dėl proceso formos; teismas turi nagrinėti bylą žodiniame posėdyje, kai tai būtina reikšmingoms bylos aplinkybėms išaiškinti, o rašytinis procesas tam nepakankamas; bylos nagrinėjimas rašytinio proceso tvarka gali būti pripažintas proceso teisės pažeidimu, sudarančiu pagrindą panaikinti teismo sprendimą, kai tai atitinka CPK 329 straipsnyje įtvirtintą esminio proceso teisės normų pažeidimo kriterijų – jeigu dėl šio pažeidimo galėjo būti neteisingai išspręsta byla. Įvertinęs procesinių bylos dokumentų turinį, kasacinis teismas konstatavo, kad bylą rašytinio proceso tvarka nagrinėjęs pirmosios instancijos teismas nepažeidė proceso teisės normų. Nėra pagrindo pripažinti, kad dėl tokios bylos nagrinėjimo tvarkos liko neišaiškintos reikšmingos bylos aplinkybės ir buvo pažeista skolininko teisė būti išklaustam. Skolininkas pasinaudojo teise apskusti teismo nutartį, turėjo galimybę savo argumentus prieš antstolio pareiškimą išdėstyti atskirajame skunde. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-45-469/2016

Dėl asmens, pateikusių informaciją dėl galimai pažeisto viešojo intereso ir nesutinkančio su aukštesniojo prokuroro nutarimu, kuriuo paliktas galioti prokuroro nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės, teisės skųsti šį nutarimą teismui

Ieškovė prašė panaikinti Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros vyriausiojo prokuroro nutarimą palikti galioti prokuroro nutarimą atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės išieškant valstybei padarytą žalą. Pirmosios instancijos teismas atsisakė priimti ieškinį, o apeliacinės instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo nutartį ir ieškinio priėmimo klausimą perdavė pirmosios instancijos teismui spręsti iš naujo.

Kasacinis teismas konstatavo, kad asmuo, pateikęs informaciją dėl galimai pažeisto viešojo intereso ir nesutinkantis su aukštesniojo prokuroro nutarimu, kuriuo paliktas galioti prokuroro nutarimas atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės, gali skųsti šį aukštesniojo prokuroro nutarimą teismui. Kasacinis teismas pažymėjo, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2014 m. spalio 27 d. nutartimi, priimta civilinėje byloje *K. J. v. Lietuvos Respublikos generalinis prokuroras*, bylos Nr. 3K-7-414/2014, išaiškinta, kad Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro nutarimai atsisakyti kreiptis dėl proceso atnaujinimo teismui neskųstini. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro nutarimo atsisakyti paduoti prašymą atnaujinti procesą užbaigtoje byloje yra specifinė viešojo intereso gynimo priemonė. Nurodyta kasacinio teismo nutartimi nėra keičiama kasacinio teismo praktika, kad skundai dėl prokuroro nutarimo atsisakyti taikyti viešojo intereso gynimo priemonės ir kreiptis į teismą gali būti nagrinėjami teisme. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad teismas nagrinėdamas skundą dėl prokuroro veiksmų atsisakant ginti viešąjį interesą, patikrina, ar prokuroras, gavęs skundą dėl viešojo intereso pažeidimo, rinko įrodymus, juos analizavo ir vertino bei motyvavo savo išvadą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-75-916/2016

Dėl teisės apskųsti teisėjo rezoliucija įformintą procesinį veiksma priimti ieškinį, kai šalys yra sudariusios susitarimą ginčą spręsti arbitraže

Apžvelgiamoje byloje pirmosios instancijos teismas procesinį ieškinio priėmimo klausimą išsprendė, ieškinį priimdamas rezoliucija ir taip iškeldamas civilinę bylą. Atsakovas atskiruoju skundu prašė panaikinti teisėjo rezoliuciją, kuria buvo priimtas ieškinys, ir bylą nutraukti, nes šalys yra sudariusios susitarimą ginčą spręsti arbitraže. Pirmosios instancijos teismas tenkino atsakovės atskirąjį skundą, o apeliacinės instancijos teismas panaikino pirmosios instancijos teismo nutartį ir sprendė, kad teisėjo rezoliucija neskundžiama, o atskirajame skunde išdėstyti teiginiai dėl arbitražinės išlygos nagrinėtini bylos nagrinėjimo iš esmės metu.

Kasacinis teismas nurodė, kad vien procesinio veiksmo įforminimas teisėjo rezoliucija neturėtų būti kliūtis atsakovei pasinaudoti teise į apeliaciją, nes klausimai, kurie CPK nustatytais atvejais sprendžiami teisėjo rezoliucija, taip pat gali būti išspręsti nutartimi (CPK 290 straipsnio 6 dalis). Todėl nustačius, kad ieškinio priėmimu buvo užkirsta galimybė nagrinėti bylą šalių pasirinktu būdu – ginčą spręsti ne teisme, o arbitraže, atsakovei turi būti suteikta galimybė tokį procesinį veiksma įforminusią rezoliuciją, kaip ir nutartį, apskųsti atskiruoju skundu apeliacinės instancijos teismui. Aiškinant, kad tokį procesinį veiksma įforminanti teisėjo rezoliucija turėtų būti skundžiama ne atskirai, o kartu su teismo sprendimu, t. y. į apeliacinį skundą įtraukiami motyvai dėl jų teisėtumo ir pagrįstumo, iš esmės būtų pažeistas proceso ekonomiškumo principas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad teisėjas (teismas), nustatęs, kad dėl ginčo, dėl kurio ieškinys teisme jau yra priimtas, tarp šalių yra sudarytas arbitražinis susitarimas, tokį ieškinį turėtų palikti nenagrinėtą. Šioje byloje teismas, gavęs atskirąjį skundą ir šio skundo bei su juo pateiktų duomenų pagrindu nustatęs aplinkybę, kad šalys yra sudariusios susitarimą ginčą spręsti arbitraže, šių duomenų pagrindu galėjo spręsti klausimą dėl ieškinio palikimo nenagrinėto CPK 296 straipsnio 1 dalies 9 punkte ir Komercinio arbitražo įstatymo 11 straipsnio 1 dalyje nustatytu pagrindu, nespėdamas

procesinio veiksmo priimti ieškinį teisėtumo klausimo. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nutartį ir šiam teismui perdavė bylą nagrinėti iš naujo, nes apeliacinės instancijos teismas, padaręs išvadą, kad teisėjo rezoliucija negali būti apeliacinio apskundimo objektas, dėl šalių susitarimo perduoti ginčą spręsti arbitraže iš esmės nepasisakė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-76-421/2016

Dėl teismo teisės palikti ieškinį nenagrinėtą, jeigu bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme paaiškėja, kad ieškinys neatitinka jo turiniui keliamų reikalavimų

Apžvelgiamoje byloje nepavykus trečiajam asmeniui įteikti procesinių dokumentų, pirmosios instancijos teismas nutartimi įpareigojo ieškovę pašalinti ieškinio trūkumus – pateikti teismui patikslintą trečiojo asmens gyvenamosios vietos adresą ar atlikti veiksmus, kad būtų galima įteikti procesinius dokumentus kitu būdu. Atsižvelgdama į šią nutartį, ieškovė pateikė teismui raštą, kuriame nurodė, kad jos ir trečiojo asmens nesieja giminystės ir (ar) kitokie ryšiai, todėl ji negali patikslinti gyvenamosios vietos adreso, bei pažymėjo, kad ieškinyje nurodė trečiojo asmens deklaruotą gyvenamąją vietą, kurioje jis faktiškai gyvena kartu su motina (kitu byloje nurodytu trečiuoju asmeniu), o pastarajai procesiniai dokumentai buvo įteikti. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai sprendė, kad nutartyje nurodyti trūkumai nebuvo ieškovės tinkamai pašalinti, todėl paliko ieškinį nenagrinėtą CPK 296 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytu pagrindu.

Kasacinis teismas konstatavo, kad skundžiamoje nutartyje nurodytas įpareigojimas – atlikti veiksmus, kad būtų galima įteikti procesinius dokumentus kitu būdu, – suformuluotas nesuprantamai, šis įpareigojimas nekonkretizuotas, nėra aišku, kaip galima būtų tinkamai jį įvykdyti. Todėl tokio įpareigojimo neįvykdymas negali suteikti teismui teisės ieškinį palikti nenagrinėtą CPK 296 straipsnio 1 dalies 11 punkto, 2 dalies pagrindu. Kasacinis teismas pažymėjo, kad visais atvejais teismas atitinkamų duomenų apie byloje dalyvaujančius asmenis, taip pat jų gyvenamosios vietos adreso nenurodymą turi įvertinti remdamasis CPK 115 straipsnio 4 dalyje nurodytu kriterijumi – ar tų duomenų trūkumas yra esminė kliūtis tolesnei proceso eigai. Be to, ieškinio trūkumų šalinimo institutas, ieškinyje nenurodžius visų duomenų apie dalyvaujančius asmenis, gali būti taikomas tik tada, kai ieškovui šie duomenys yra arba turėtų būti žinomi. Jeigu pirmiau nurodyti duomenys ieškovui viešuose registruose neprieinami ir negali būti žinomi iš tarp ginčo šalių anksčiau susiformavusių teisinių santykių (pavyzdžiui, iš ankstesnių sutarčių), ieškinio trūkumų šalinimo institutas netaikytinas. Kasacinis teismas sprendė, kad teismui neišaiškinus ir nepasiūlius alternatyvių procesinių dokumentų įteikimo būdų, o ieškovei neturint objektyvių galimybių sužinoti kitokį trečiojo asmens gyvenamosios ar darbo vietos adresą, ieškinys negalėjo būti paliktas nenagrinėtas, nes tai reikštų ieškovės teisės į teisminę gynybą suvaržymą dėl nuo jos nepriklausančios aplinkybės. Dėl šios priežasties kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų nutartis ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-20-313/2016

Draudimo teisė

Dėl Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymo 12 straipsnio 1 dalies 3 punkto taikymo ir aiškinimo

Apžvelgiamoje byloje kilo teisės klausimas, ar Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymo (toliau – IĮIDI) 12 straipsnio 1 dalies 3 punkte vartojama sąvoka „banko, kredito unijos ar įmonės filialo vadovas“ turėtų būti aiškinama kaip apimanti tik Lietuvoje įsteigtų užsienio bankų, ar ir Lietuvos Respublikoje įsteigtų bankų filialų

vadovus, kuriems pagal šią nuostatą draudimo išmoka nepriklauso. Pirmosios instancijos teismas atmetė ieškinį dėl nepagrįstai buvusiam AB banko „Snoras“ Klaipėdos filialo vadovui išmokėtos indėlio draudimo išmokos grąžinimo, o apeliacinės instancijos teismas sprendė priešingai – ieškinį tenkino.

Pagal 1994 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/19/EB dėl indėlių garantijų sistemų (toliau – Indėlių direktyva), kurios nuostatos perkeltos į IIIDĮ, I priedo 7 punktą valstybė narė gali pasirinkti indėlių garantijų sistemos netaikyti kredito įstaigų direktorių, vadovų, asmeniškai atsakingų narių, asmenų, kuriems priklauso mažiausiai 5 proc. kredito įstaigos kapitalo, asmenų, atsakingų už įstatymuose numatyto kredito įstaigos apskaitos dokumentų audito atlikimą, bei asmenų, turinčių panašų statusą kitose tai pačiai grupei priklausančiose bendrovėse, indėliams. Kasacinis teismas pažymėjo, kad direktyvos I priedo 7 punkte įtvirtina nagrinėjamai bylai aktuali išimtis nėra siejama su kredito įstaigų filialais. Tiek direktyvos tekste lietuvių kalba, tiek anglų bei prancūzų kalbomis yra nurodomi tik pačios kredito įstaigos vadovų, direktorių indėliai (angl. *deposits by a credit institution's own directors, managers*, pranc. *dépôts des administrateurs, des dirigeants <...> de l'établissement de crédit*). Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ESTT) sprendime S. (C-127/14, ECLI:EU:C:2015:522) nurodė, kad Indėlių direktyvos I priede nurodytos kategorijos yra bendrosios taisyklės išimtis, todėl jos turi būti aiškinamos siaurai. Indėlių ar indėlininkų kategorijos, kurioms pagal Indėlių direktyvos I priedo 7 punktą netaikomos Indėlių direktyvos garantijos, turi būti apibrėžiamos vadovaujantis funkcinio požiūriu. Garantijos gali būti netaikomos asmenims, vykdantiems funkcijas, kurias pagal nacionalinę teisę arba valstybės narės prekybos praktiką apima Indėlių direktyvos I priedo 7 punkte nurodytos sąvokos, neatsižvelgiant į tai, kaip šios funkcijos vadinamos. Ar konkretus atvejis patenka į nurodytą išimtį, turi vertinti nacionalinis teismas. Atsižvelgdamas į ESTT praktiką, kasacinis teismas konstatavo, kad IIIDĮ 12 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostata atsakovui galėtų būti taikoma tuo atveju, jei jis pagal savo vykdytų funkcijų pobūdį patektų į Indėlių direktyvos I priedo 7 punkte nurodytas asmenų kategorijas. Turėtų būti vertinama, ar dėl savo vykdytų funkcijų atsakovas galėjo turėti informacijos ir gebėjimų, dėl kurių galėjo žinoti ir įvertinti BAB banko „Snoras“ realią finansinę padėtį ir su jos veikla susijusią riziką, o tai reiktų įvertinti ištyrus ne tik tai, kaip buvo įvardinta atsakovo pareigybė ir kokia ji buvo organizacinėje BAB banko „Snoras“ struktūroje, bet ir visas reikšmingas su tuo susijusias aplinkybes, kurios galėtų atskleisti, ar jis, dėl savo vykdytų funkcijų BAB banko „Snoras“ Klaipėdos filiale arba dėl savo ryšių su šia kredito įstaiga, turėjo tokios informacijos ar gebėjimų, dėl kurių galėjo žinoti ir įvertinti šios įstaigos realią finansinę padėtį ir su jos veikla susijusią riziką. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-49-916/2016

Dėl nelegalaus darbo fakto nustatymo ir jo reikšmės sprendžiant atsakomybės transporto priemonės savininkui, pažeidusiam pareigą apdrausti transporto priemonę, ir transporto priemonės valdytojui, padariusiam žalos neapdrausta transporto priemone, klausimą

Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras regreso tvarka prašė priteisti solidariai iš civilinės atsakomybės draudimu neapdraustos transporto priemonės valdytojo (vairuotojo) ir savininko nukentėjusiajam išmokėtą draudimo išmoką. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino.

Kasacinio teismo praktikoje yra nurodyta, kad įstatyme draudikų biurui suteikta teisė reikalauti visos išmokos, sumokėtos tretiesiems asmenims, už žalą, padarytą neapdrausta transporto priemone, tiek iš asmens, atsakingo už žalą padarymą, tiek iš asmens, neįvykdžiusio pareigos sudaryti transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo sutartį. Tačiau, kai transporto priemonės valdytoją ir savininką sieja darbo teisiniai santykiai, didesnio

pavojaus šaltinio valdytoju ir kartu atsakingu už žalos padarymą asmeniu pripažintinas darbdavys. Tokiu atveju draudikų biuras sumokėtų dėl neapdraustu automobiliu padarytos žalos atlyginimo išmokų turėtų teisę reikalauti tik iš darbdavio, kuris pripažintinas tiek asmeniu, atsakingu už žalos padarymą, tiek asmeniu, pažeidusiu pareigą sudaryti draudimo sutartį. Kasacinis teismas konstatavo, kad darbo teisinių santykių konstatavimas, tiek nelegalaus darbo fakto nustatymas dėl darbuotojo kaltės padarytos žalos atlyginimą perkeltų jį samdančiam asmeniui. Kadangi už rašytinės darbo sutarties nesudarymą atsakingas tik darbdavys, tai nelegaliai dirbęs asmuo ir pagal darbo sutartį dirbantis asmuo šio sprendžiamo atvejo kontekste turi būti vertinami vienodai. Dėl to sprendžiant atsakomybės klausimą, kai darbuotojas, vairuodamas darbdavio neapdraustą transporto priemonę, padaro žalos, darbo teisinių santykių faktas yra reikšmingas. Darbuotojui nurodžius nelegalaus darbo atvejį, teismai turi vertinti, ar iš tiesų darbuotojas dirbo nesudaręs darbo sutarties. Kasacinis teismas padarė išvadą, kad bylą nagrinėję teismai, apsiriboję vien rašytinės darbo sutarties ir „Sodros“ duomenų nebuvimu, konstatavo darbo teisinių santykių ar jiems prilyginamų santykių nebuvimą tarp šalių ir netyrė aplinkybių dėl atsakovo atliktų darbo funkcijų, pavaldumo, atlygintinumo ir kt., nors byloje buvo nustatyta aplinkybių, galinčių sudaryti pagrindą konstatuoti nelegalaus darbo atvejį. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-55-378/2016

Dėl draudėjo teisės gauti draudimo išmokos dalį, viršijančią hipotekos kreditoriaus, kaip turto draudimo sutartyje nurodyto naudos gavėjo, reikalavimą

Būsto draudimo sutartimi draudikė (atsakovė) įsipareigojo, įvykus draudžiamajam įvykiui, išmokėti patirtų nuostolių – prarasto turto vertės – dydžio draudimo išmoką hipotekos kreditoriui bankui (naudos gavėjui), neviršijant draudimo sumos, išskaičiavus besąlyginę išskaitą (franšizę). Apžvelgiamoje byloje draudėjas (ieškovas) prašė išmokėti jam dalį draudimo išmokos, kuri viršijo draudiko patenkintą hipotekos kreditoriaus (naudos gavėjo) reikalavimą. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas ieškinio dalį tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad hipotekos kreditorius – naudos gavėjas ir draudikas susitarimu gali tartis dėl draudimo išmokos, jos dydžio, pretenzijų tik tiek, kiek hipotekos kreditorius – naudos gavėjas pats turi teisių. Hipotekos kreditorius – naudos gavėjas ir draudikas negali susitarimu eliminuoti draudėjo teisių ir teisėtų interesų, jeigu hipotekos kreditoriui išmokėta draudimo išmoka yra mažesnė už draudimo sumą. Kai draudimo sutarties šalis – draudėjas prašo iš draudiko draudimo išmokos, kaip dalies sunaikintų pastatų atkuriamosios vertės, po to, kai dalį šios išmokos draudikas išmokėjo naudos gavėjui, kuriam šis turtas įkeistas, taikoma ne CK 6.1006 straipsnio 3 dalis dėl naudos gavėjo pakeitimo, o CK 4.196 straipsnio 2 dalis. Kasacinis teismas šioje byloje suformulavo aktualią teismų praktikai teisės aiškinimo taisyklę: naudos gavėjo nurodymas draudimo sutartyje, kai apdraudžiamas hipoteka suvaržytas turtas, nepanaikina draudėjo teisės gauti likusią draudimo išmokos dalį, viršijančią hipotekos kreditoriaus, kaip naudos gavėjo pagal turto draudimo sutartį, reikalavimą, bet ne didesnę (kartu su išmokėta dalimi) kaip draudimo suma. Remdamasis nurodytais argumentais bei atsižvelgdamas į tai, kad draudžiamojo įvykio metu buvo padaryti didesni nuostoliai nei draudiko ir hipotekos kreditoriaus susitarimu pastarajam išmokėta suma, kasacinis teismas sutiko su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad draudikas turi pareigą išmokėti draudėjui draudimo išmoką, kuri yra draudžiamojo įvykio patirtų nuostolių dalies dydžio ir neviršija (kartu su hipotekos kreditoriui išmokėta draudimo išmoka) Būsto draudimo sutartyje nustatytos draudimo sumos, išskaičiavus besąlyginę išskaitą (franšizę) (Būsto draudimo taisyklių 9.1 punktą). Kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-86-706/2016

Darbo teisė

Dėl teismo sprendimo dėl grąžinimo į darbą įvykdymo

Apžvelgiamoje byloje kilo teisės aiškinimo ir taikymo klausimas, ar skubiai vykdytinas teismo sprendimas dėl darbuotojo grąžinimo į darbą laikytinas įvykdytu, kai darbdavys, priėmęs įsakymą dėl darbuotojo grąžinimo į darbą, priima įsakymą dėl darbuotojo nušalinimo nuo pareigų, pagrįstą tuo pačiu faktiniu pagrindu, kaip teismo neteisėtu pripažintas įsakymas dėl darbuotojo atleidimo. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai sprendė, kad darbdavys neįvykdė teismo sprendimo dėl darbuotojo grąžinimo į darbą.

Kasacinis teismas išaiškino, kad, vykdant teismo sprendimą dėl neteisėtai atleisto darbuotojo grąžinimo į darbą, įskaitant atvejus, kai teismo sprendimas vykdomas skubiai, turi būti atkurti iki neteisėto atleidimo šalis sieję darbo sutarties santykiai, atitinkantys DK 93 straipsnyje įtvirtintą darbo sutarties sampratą; jeigu darbo sutarties santykiai atkuriami iš dalies, pvz., darbdavys moka darbuotojui darbo užmokestį, tačiau nesuteikia sutartyje nustatyto darbo, teismo sprendimas dėl grąžinimo į darbą laikytinas įvykdytu iš dalies; tokiu atveju, kai darbdavys, priėmęs įsakymą dėl darbuotojo grąžinimo į darbą, priima įsakymą dėl darbuotojo nušalinimo nuo pareigų, pagrįstą tuo pačiu faktiniu pagrindu, kaip teismo neteisėtu pripažintas įsakymas dėl darbuotojo atleidimo, byla dėl sprendimo nevykdymo padarinių nagrinėjantis teismas turi įvertinti nušalinimo nuo darbo faktinį ir teisinį pagrindą ir pagal visumą aktualių bylos aplinkybių spręsti, ar šiuo įsakymu darbdavys nesiekia išvengti teismo sprendimo vykdymo, ar darbdavio veiksmai nėra piktnaudžiavimas DK suteikiamomis teisėmis. Kasacinis teismas sprendė, kad šiuo atveju byla nagrinėję teismai, įvertinę darbdavio įsakymų dėl grąžinimo į darbą ir nušalinimo nuo darbo aplinkybes, tai, kad įsakymas dėl nušalinimo nuo darbo priimtas tuo pačiu faktiniu pagrindu, kaip ir teismo sprendimu pripažintas neteisėtu įsakymas dėl atleidimo iš darbo, pagrįstai konstatavo, kad darbdavys neįvykdė teismo sprendimo dėl grąžinimo į darbą. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-45-469/2016

Bankroto teisė

Dėl antstolio teisės tęsti po fizinio asmens bankroto bylos iškelimo vykdymo veiksmus, pradėtus iki šios bylos iškelimo, ir tokių veiksmų atlikimo teisinių padarinių

Apžvelgiamoje byloje antstolis prašė leisti jam surašyti turto pardavimo iš varžytynių aktą, kuriuo fizinio asmens, kuriam iškelta bankroto byla, turtas parduotas pirkėjui. Pirmosios instancijos teismas netenkino antstolio prašymo, o apeliacinės instancijos teismas sprendė priešingai – prašymą tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad Fizinių asmenų bankroto įstatymo (toliau – FABĮ) 20 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta antstolio teisė kreiptis į teismą, kad pastarasis leistų baigti pradėtas vykdymo veiksmų procedūras išieškant bankrutuojančio fizinio asmens skolas. Tam reikia nustatyti: 1) ar pradėti vykdymo veiksmai; 2) ar varžytynių dalyvio mokestis sumokėtas iki teismo nutarties iškelti fizinio asmens bankroto bylą įsiteisėjimo dienos. Abi pirmiau paminėtos sąlygos apžvelgiamoje byloje buvo nustatytos. Pagal FABĮ 20 straipsnio 1 dalies nuostatas teismo diskrecijai priskirta teisė leisti baigti pradėtas vykdymo veiksmų procedūras arba tokio leidimo neduoti. Minimame įstatyme nenurodyti kriterijai, kurie yra reikšmingi ir nustatytini sprendžiant dėl antstolio pareikšto prašymo, tačiau teismas privalo išklausyti kreditorių ir fizinio asmens nuomones. Ši nuostata byloje taip pat buvo įgyvendinta – kreditoriai ir fizinis asmuo pateikė teismui rašytinius paaiškinimus dėl antstolio prašymo. Kasacinis teismas konstatavo, kad FABĮ 20 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata teismo leidimu baigti pradėtas vykdymo veiksmų procedūras, išieškant skolas ir

įpareigojant antstolį gautas lėšas pervesti į depozitinę sąskaitą, reiškia, kad antstolis, vykdydamas teismo įpareigojimą, gautas už parduotą turtą lėšas privalo pervesti į administratoriaus vardu kredito įstaigoje atidarytą sąskaitą, kurioje esančiomis lėšomis disponuoja administratorius. FABĮ 20 straipsnio 1 dalyje nustatyta įpareigojimu antstoliui siekiama, kad visas skolininkui priklausantis turtas, nepaisant kokios civilinių teisių objektų rūšiai priklauso, būtų kontroliuojamas ir kad įstatymo nustatyta tvarka būtų juo disponuojama vieno asmens – bankroto administratoriaus. Kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai leido antstoliui baigti pradėtas vykdymo veiksmų procedūras – surašyti turto pardavimo iš varžytynių aktą pirkėjui, tačiau, netinkamai aiškindamas ir taikydamas FABĮ 20 straipsnio 1 dalies nuostatas, be pagrindo leido antstoliui, neturinčiam tokios kompetencijos fizinio asmens bankroto byloje, gautą sumą paskirstyti CPK nustatyta tvarka, nes pagal minimą įstatymo nuostatą gauta už parduotą varžytynėse turtą suma turi būti pervedama į administratoriaus depozitinę sąskaitą. Remdamasis išdėstytais argumentais, kasacinis teismas pakeitė apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalį dėl gautų lėšų pervedimo į administratoriaus vardu atidarytą depozitinę sąskaitą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-22-684/2016

Intelektinės nuosavybės teisė

Dėl interneto paslaugų teikėjo civilinės (deliktinės) atsakomybės ir interneto paslaugų teikėjo pareigos (įpareigojimo) atskleisti konkretaus IP adreso naudotoją

Ieškovė žalos atsiradimą ir dėl to atsakovei kylančią civilinę (deliktinę) atsakomybę grindė tuo, kad atsakovė (internetu paslaugų teikėja) sudarė sąlygas interneto paslaugų gavėjui neteisėtai per interneto tinklus „peer 2 peer“ siųstis ir dalintis ieškovei priklausančiu kompiuteriniu žaidimu, nemokant už jį autorinio atlyginimo. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) praktikoje pažymėta, kad pagal ES teisę yra leidžiama teisių turėtojams prašyti teismo uždrausti tarpininkui teikti elektroninių ryšių tinklais paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojami pažeidžiant intelektinės nuosavybės teises, taip pat užkirsti kelią tęsti pažeidimą. Tačiau teismai negali nurodyti tarpininkams stebėti visos informacijos, nes tai prieštarautų Europos Parlamento ir Tarybos 2000 m. birželio 8 d. direktyvos 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva) 15 straipsnyje įtvirtintam bendros stebėjimo prievolės nebuvimui. Draudimai neturi būti neproporcingi, perdėm brangūs ir nesubalansuoti. Kasacinis teismas pažymėjo, kad iš Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ar ESTT praktikos nematyti, kad tokia teisė būtų neliečiama ir kad jai atitinkamai būtų taikoma absoliuti apsauga. Kaip matyti iš ESTT praktikos, reikia nustatyti pusiausvyrą tarp pagrindinės teisės į nuosavybę, kuriai priskirtinos intelektinės nuosavybės teisės, apsaugos ir kitų pagrindinių teisių apsaugos. Kasacinis teismas konstatavo, kad byla nagrinėjusių teismų padarytos išvados, sprendžiant dėl atsakovės (internetu paslaugų teikėjos) civilinės (deliktinės) atsakomybės šioje byloje atitinka teisinį reguliavimą ir ESTT aiškinimus. Kasacinis teismas sutiko su byla nagrinėjusių teismų išvada, kad ieškovė neįrodė atsakovės civilinės atsakomybės sąlygų, t. y. pagrindo iš jos priteisti turtinę ir neturtinę žalą, ir dėl to pagrįstai atmetė ieškinį (Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – ATGTĮ) 83, 84 straipsniai, CK 6.246–6.249, 6.250 straipsniai).

2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos Direktyva), 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo, 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo ir 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos

direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) neįpareigoja valstybių narių, užtikrinant veiksmingą autorių teisių apsaugą, nustatyti pareigą pateikti asmens duomenis vykstant civiliniam procesui. Kartu kasacinis teismas pažymėjo, kad procesine prasme reikalavimas dėl įpareigojimo atskleisti konkretų IP adreso naudotoją turi būti *expressis verbis* suformuluotas kaip prašymas išreikalauti įrodymus (ATGTĮ 80 straipsnis, CPK 199 straipsnis). Kasacinis teismas išaiškino, kad sprendžiant dėl interneto paslaugų teikėjo pareigos atskleisti duomenis apie IP adreso naudotoją, atsisiuntusių kompiuterinius žaidimus, būtina atsižvelgti ir užtikrinti skirtingų interesų ir vertybių pusiausvyrą ir proporcingą apsaugą: teisės į nuosavybę (intelektinės nuosavybės teisės) ir teisės į privatų gyvenimą gynimo (Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencijos) Protokolas Nr. 1 ir Konvencijos 8 straipsnis), taip pat teisės (suprantama, kai tokia teisė yra) atgaminti kūrinį asmeniniais tikslais (ATGTĮ 20 straipsnis). Kasacinis teismas sprendė, kad apžvelgiamoje byloje nėra pagrindo daryti išvadą, jog byla nagrinėję teismai, vertindami ieškovės veiksmus, siekiant įstatymo nenustatytais priemonėmis ir pažeidžiant civilinio proceso principus išreikalauti iš atsakovės duomenis, identifikuojančius jos teikiamų paslaugų vartotojų asmenis, kaip neteisėtus ir todėl neginamus įstatymo, pažeidė proporcingumo principą ar neužtikrino teisės į nuosavybę (intelektinės nuosavybės teisės) ir teisės į privatų gyvenimą gynimo tinkamos pusiausvyros.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. sausio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-52-687/2016